

קונטרס

כבוד הבריות

יעורר ויחזק את כל בני ובנות ישראל, איך
להזהר לכבד את הבריות, ולא לבזות ולא
ללעג לשום נבִּיָא שפָּרָא הקדוש-ברוך-הוא.

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון

בוצינא קדישא עלאה, אדונינו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הגאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, פתובים ומאמרי

חכמינו הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובכ"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שְׁהִיטוֹד בִּיְהוּדוֹת הוּא לְכַבֵּד אֶת
הַזוּלָת, כִּי בְּזֵה שְׂאָדָם מְכַבֵּד אֶת הַזוּלָת בְּזֵה הוּא מְגַלָּה
אֶת טַהַר לְבָבוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, וְהוּא יוֹדֵעַ אֲשֶׁר כָּל בַּר
יִשְׂרָאֵל הוּא חֵלֶק אֱלֹהִים מִמַּעַל, וְלִכֵּן אִם אָדָם מְכַבֵּד אֶת
הַזוּלָת, סִימָן שֶׁהוּא מְאֲמִין בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִם
אָדָם מְבַזֵּה אֶת הַזוּלָת, סִימָן שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא, וְזֶה בְּרוּר.

(אמרי-מוהרא"ש, חלק א', סימן תשנ)

קונטרס

כבוד הבריות

א.

בני ובנותי היקרים! עליכם להתחזק מאוד ב"כבוד הבריות". ונחכמינו הקדושים אומרים (עין ברכות יט:): גדול כבוד הבריות, שפחל הקדוש-ברוך-הוא על כבודו בשביל כבוד הבריות; כי הוא יתברך מאד מקפיד שאדם יזהר בכבוד הזולת; ובמה מתבטאת האמונה, שאדם מאמין בו יתברך? במה מתבטאת האהבה שאדם אוהב אותו יתברך? במה מתבטאת היראה שאדם ירא ממנו יתברך? כפי "כבוד הבריות" שיש לו; אם אדם מאמין בו יתברך, אוהב אותו יתברך, מתירא ממנו יתברך, אזי ישמר מאד מאד לא לזלזל ב"כבוד הבריות", כי כל נברא ונברא, כל בר ישראל הוא חלק אלוך ממעל ממש; וכשאדם מאמין בבורא יתברך שמו, ומתירא ממנו, אף פעם לא

יַעֲשֶׂה עוֹל לְזוּלָתוֹ; כִּי אֵיךְ יָכוֹל אָדָם לְהִרְע לְבְרִיּוֹת,
 בְּשַׁעַה שְׂיִוְדַע שֶׁהוּא יִתְבַּרֵךְ נִמְצָא בְּתוֹךְ הַבְּרִיּוֹת! ?
 וְעַל זֶה הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִקְפִּיד בְּמָאד בְּמָאד.
 וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הִקְדוּשִׁים (אֲבוֹת פָּרָק ו'): כָּל מֵה שֶׁבָּרָא
 הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא — לְכָבוֹדוֹ בָּרָא; מֵה שֶׁאֲנַחְנוּ
 רוֹאִים — אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, הוּא יִתְבַּרֵךְ בָּרָא
 לְכָבוֹדוֹ. נִמְצָא, אִם בְּכָל הַבְּרִיאָה נִמְצָא כְּבוֹדוֹ יִתְבַּרֵךְ,
 אֲזִי צְרִיכִים לְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת, שֶׁהֵם גְּבֻרָאִים מִמֶּנּוּ
 יִתְבַּרֵךְ. רַבֵּנוּ ז"ל אוֹמֵר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת בְּנִים, סִימָן סד):
 צְרִיךְ לְלַמֵּד אֶת הַתִּינוּק דֶּרֶךְ אֶרֶץ מִנְעוּרָיו; צְרִיכִים
 לְהַחֲדִיר בְּבָנִים וּבְבָנוֹת מְגִיל צְעִיר דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁיִּתְנַהֲגוּ
 בְּכָבוֹד עִם הַזּוּלָת, וּבְזֶה נִבְנִית אֶצְלָם הָאֱמוּנָה בְּבוֹרָא
 כָּל עוֹלָמִים, בְּזֶה נִבְנִית אֶצְלָם אֱהָבָה לְאַהֲבָה אֶת בּוֹרָא
 כָּל עוֹלָמִים, בְּזֶה נִבְנִית אֶצְלָם הִירָאָה לִירָא וּלְפָחַד
 מִבוֹרָא כָּל עוֹלָמִים. וְזֶה צְרִיכִים לְהַחֲדִיר בְּיֻלְדֵים
 כְּשֶׁהֵם עֲדִין צְעִירִים, כִּי אַחֲר־כֵּן קָשָׁה עַד מְאֹד,
 וְהַהֲרָגָל נַעֲשֶׂה אֶצְלָם טִבֵּע; כִּי כִּפִּי שֶׁאָדָם מְרַגֵּיל
 עֲצָמוֹ בְּצַעֲרוֹתוֹ, כֵּן מִמְשִׁיךְ כָּל יְמֵי חַיָּיו. לְזוֹאת, בְּנֵי
 וּבָנוֹתֵי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּ"כָבוֹד הַבְּרִיּוֹת", כִּי
 הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחַל עַל כְּבוֹדוֹ בְּשִׁבִיל כְּבוֹד
 הַבְּרִיּוֹת, עַד כִּדֵּי כֵּן חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבַּרֵךְ שֶׁלֹּא יִזְלְזְלוּ
 בְּבְרִיּוֹתָיו, וְהוּא מוֹחֵל עַל כְּבוֹדוֹ, וְעַקֵּר רְצוֹנוֹ, שֶׁנִּכְבֵּד

את כל בר ישראל. ואומרים חכמינו הקדושים (מדרש אנדה): כשם שאדם רואה בכבודו יתברך, כך יהא אדם רואה כבוד חברו. וכשם שאין אדם רוצה שיהיה שם רע על כבודו, כך ירצה שלא יהא שם רע על כבוד חברו. ובעוונותינו הרבים, אנו עדים לתופעה מגונה מאד, שמזלזלים ב"כבוד הבריות", מרמים את בני-אדם, משקרים את הזולת, לועגים לו וכו', ונאבד כל ענין "כבוד הבריות", מדוע? כי אין יראת אלקים במקום הזה; ידברו מהכל, אך לא ידברו מהקדוש-ברוך-הוא, ובו פרגע שאין מדברים ממנו יתברך, נאבדת האמונה. כמאמר הנביא (ירמיה ז, כח): "אבדה האמונה, נכרתה מפיהם"; למה אבדה האמונה? כי אין מדברים מהבורא יתברך שמו. ורבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן מד): עקר האמונה תלוי רק בפנה, כמו שכתוב (תהלים פט, ב): "אודיע אמונתך בפני"; כשאדם מדבר רק מהקדוש-ברוך-הוא, סימן שהקדוש-ברוך-הוא נמצא בתוכו, ואם אין אדם מדבר ממנו יתברך, סימן שהוא יתברך איננו שורה בו, ואז חש את כל הצרות וכל היסורים והמרירות שעוברים עליו. כי כל הענשים והדינים קשים שעוברים על בני-אדם, הם רק מחמת שאין שכינת עזו יתברך שורה ביניהם, כמו שכתוב (דברים לא, יז-יח): "ותרה אפי בו

ביום ההוא ועזובתים, והסתרת פני מהם וגו', ומצאהו
 רעות רבות וצרות, ואמר ביום ההוא, הלא על פי אין
 אלהי בקרבי, מצאוני הרעות האלה. ואנכי הסתר
 אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה" וגו';
 אומר על זה התרגום: ויתקוף רוגזי בהון ביומא ההוא
 וארחיקינון ואסליק שכנתי מנהון, ויהון למיכל ויערען
 יתהון בישן סגיאין, ועקן ויימר ביומא ההוא, הלא
 מדלית שכנית אלהי ביני ערעוני בישיא האלין. ואנא
 סלקא אסליק שכנתי מנהון ביומא ההוא על כל
 בישיא וגו'; מדוע אין אדם מדבר מהקדוש-ברוך-
 הוא? כי נעלמת ממנו השכינה, ונדמה לו שכל העולם
 כלו טבע, מקרה ומזל, ומשם אדם סובל את כל הסבל
 אשר סובל. ואנו עדים לזה, שאין אדם בזה העולם,
 שלא יעבר עליו איזה סבל, ואינו יודע למה עוברות
 עליו כל הצרות, בשעה שהתורה הקדושה מזהירה
 אותנו: "הלא פי אין אלהי בקרבי, מצאוני הרעות
 האלה"; אומר התרגום: הלא מדלית שכנית אלהי
 ביני ערעוני בישיא האלין; אם אין השכינה בינינו,
 על-כן אנו סובלים כל-כף הרבה. ומהי השכינה?
 האמונה. ברגע שאדם מזכיר תמיד שם השם, שמו
 יתברך, ומדבר מהקדוש-ברוך-הוא, בזה משרה
 שכנית עזו בינו, ועל-ידי-זה נגאל מכל צרותיו,

כבוד הבריות

רעג

ועל-ידי-זה מכבד את הבריות. ואין עוד מדה גדולה וחסובה בעולם יותר מ"כבוד הבריות". לזאת, בני ובנותי היקרים! עתה הוא הזמן שאדם צריך לשוב בתשובה שלמה על שפגם בכבודו ותברך ובכבוד הבריות. וחכמינו הקדושים אומרים (יומא פה:): עברות שבין אדם למקום — יום הכפורים מכפר, עברות שבין אדם לחברו — אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו. הקדוש-ברוך-הוא אב הרחמן, אם אדם חטא נגדו ותברך, ומבקש סליחה ומחילה וכפרה, אזי מוחל לו. אבל אם חטא אדם נגד הבריות — אין יום הכפורים מכפר, אלא עד שיפייס את חברו. למדים מכאן, ש"כבוד הבריות" חשוב יותר אצלו ותברך מכבוד עצמו כביכול, והקדוש-ברוך-הוא מקפיד על כך מאד. ומה אנו רואים? ברגע שבן או בת אין להם אמונה מזככת בו ותברך, הם מתחילים לעשות ליצנות מהמלמד שמלמדם תורה, ומהמורה שמחנכת ליראת שמים וכו', ואט אט יורדת מהם יראת שמים. כי כך אומר התנא (אבות ד, יב): [יהי] מורא רבך כמורא שמים; אדם צריך לפחד ממלמדו כפי שפחד מהקדוש-ברוך-הוא; ולכן אם אין מחדירים בבית אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, אם אין מדברים בבית ממנו ותברך, אזי הילדים גדלים נטולי יראת

שמים, והם מתלווצצים ממחנכיהם ומלמדיהם, עד שנעשה כבודם הפקר אצלם, ומתחצפים אחר-כך כנגד הוריהם, ואין להם שום כבוד כלפיהם, אינם מתיראים ומתפתדים מהם, וכך מדרדרים, ונופלים נפילה אחר נפילה, ויורדים ירידה אחר ירידה, עד שנעשים בן סוטר ומורה, וההורים מתבישים בהם. אשר בכל זה אנו אשמים, אם איננו מכניסים את הקדוש-ברוך-הוא בתוך החיים שלנו, מהכל מדברים, אבל לא מהקדוש-ברוך-הוא, ועל-ידי-זה אנו מסלקים את השכינה מאתנו. ובעבור זה אנו סובלים כל-כך הרבה צרות ויסורים, ויש לנו כל-כך הרבה טענות עליו ותברך, שלא עושה חפצנו, בשעה שאנו גרשנו אותו מאתנו. לזאת, בני ובנותי היקרים! עתה הוא הזמן לשוב בתשובה שלמה אליו ותברך. אם אחד יודע שלא כבד את הבריות, לסטים את הבריות, גנב וגזל, עשה עול לזולת וכו' וכו', עתה צריך לבקש סליחה; אם אנו רוצים שהקדוש-ברוך-הוא ימחל לנו, אם אנו רוצים שהקדוש-ברוך-הוא יתן לנו כל טוב, עלינו לשוב בתשובה על כף שפגמנו ב"כבוד הבריות", כי זה תלוי בזה; כפי שאדם מתנהג עם המקום ברוך הוא וברוך שמו, כן מתנהג עם הבריות, אם יש לאדם אמונה ברוחה ומזככת בו ותברך, אזי

יכבד את הבריות, ולהפך, כפי שאדם מתנהג עם הבריות, כך יתנהג, כבכּוּל, עם הקדוש-ברוך-הוא; פי אי אפשר להפריד בין מצוות ש'בין אדם לחברו' לבין מצוות ש'בין אדם למקום', כי זו אותה תורה שנתננו הבורא יתברך שמו בהר סיני, והיא כלולה משתי בחינות: מצוות ש'בין אדם למקום' ומצוות ש'בין אדם לחברו', וזהו הינו-הך; וכבוד הקדוש-ברוך-הוא וכבוד הבריות זה אותו דבר. ועלינו למסר נפשנו להשלים עם כל בר ישראל, ולהיות בשלום עם כל יהודי, ולעשות רק טובות לבני-אדם, ובזכות זה הקדוש-ברוך-הוא יעזר לנו, ויעשה אתנו רק טובות. הן אמת, שבני-אדם שאינם דבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, הם נדמים כחיות טורפות, כמובא (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ז'), שאדם שאינו דבוק בו יתברך, ואין לו אמונה, בר מינן, הוא כחיה טורפת את הזולת, ומסגל לעשות לאחר את כל הרע, אבל אנו צריכים לראות מצדנו רק לעשות טוב לכל אחד, לגמל חסדים, למסר נפש בעבור הזולת, לכבד את הבריות, ובזה אנו בונים כלי, שהקדוש-ברוך-הוא ישפיע עלינו בו שפע ברכה והצלחה. אבל בו ברגע שאנחנו עושים חור בפלי, שבכּוּל אנו מוּלְזָלִים במקום ברוך הוא וברוך שמו, על-ידי שאין לנו "כבוד הבריות", ואיננו מכבדים את

הזולת, על-ידי-זה אין לנו כלים לקבל בהם את הברכה ואת הקדוש-ברוך-הוא. לזאת, בני ובנותי היקרים! עכשו הוא הזמן לחזר בתשובה, על אשר חטאנו נגד הזולת, וצריכים למסר נפשנו לבקש סליחה מכל יהודי; כי בזה שנבקש סליחה זה מזה, וגם אנו נמחל לזולתנו, ונשתדל שתהיה בינינו רק אהבה, שלום ואחדות, על-ידי-זה הקדוש-ברוך-הוא ישפיע עלינו, שיהיה לנו שלום בבית, אהבה בבית ואחדות בבית. כי כך כתוב בזהר הקדוש (לך-לך פת.):

באתערוותא דלתתא אתער דלעילא — כפי שאדם מתנהג למטה, כן מתנהגים עמו מלמעלה; בעבור זה הצדיקים מוסרים נפשם בשביל עם ישראל, ומכבדים את כל יהודי, ויש להם סבלנות ברזל לכל בר ישראל, יש להם אֶזֶן קשבת לכל מרי נפש; אף שהצדיקים בעצמם סובלים סבל גדול מכל הבחינות: הן מעצמם — שסובלים סבל גדול מבית וכו', ועוברת עליהם עניות ודחקות וכו', ואף אחד אינו יודע מזה, והן מאנשי דלא מעלי, מרשעים ארורים החולקים עליהם על לא דבר, ומדברים עליהם כל דבר אסור וכו', עם כל זאת סבלנותם כל-כך גדולה, ששומעים את כל נשברי לב ומרירי יום. על-כן הצדיקים זוכים להעשות כסא לאלקותו יתברך, והקדוש-ברוך-הוא שורה

אָצֶלם, וְהֵם נַעֲשִׂים כַּסָּא לְשִׁכְיַת עֵזוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה תְּלוּי
 בְּזֶה; כְּפִי שְׁאָדָם מְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת — כִּף הַקְּדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא מְכַבֵּד אוֹתוֹ. וְאִם הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹאֶה,
 שְׁחַס וְשָׁלוֹם, אָדָם מְזַלְזֵל בַּבְּרִיּוֹת, כְּבִיכּוֹל, הַקְּדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא מִשְׁתַּדֵּל שְׂיִזְלְזְלוּ בְּאָדָם זֶה. לְזֹאת, בְּנֵי
 וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים! הִנֵּה אָנוּ עוֹמְדִים כָּמוֹ לְפָנֵי יוֹם הַדִּין
 הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, שְׁבוּ דְנִים אֶת הָאָדָם, כְּמֵאֲמָרָם ז"ל
 (תַּנְחוּמָא וַיִּשְׁלַח ב): "כִּי גָדוֹל יוֹם ה' וְנוֹרָא מְאֹד" — זֶהוּ
 יוֹם הַכְּפוּרִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (ראש השנה
 טז): אָדָם נִדוֹן בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה אָדָם נִדוֹן
 וְכוּ'; עָלֵינוּ לְחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל אֲשֶׁר חָטְאֵנוּ
 כְּלַפֵּי זוּלָּתָנוּ, וּלְבַקֵּשׁ סְלִיחַת הַבְּרִיּוֹת שְׂזַלְזְלָנוּ בָּהֶם;
 כִּי אָצֶלוּ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב "כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת".
 וְאִם נִקַּח אֶת הַדְּבָרִים לְתִשׁוּמַת לִבְנוֹ וּנְבַקֵּשׁ סְלִיחָה
 מְזוּלָּתָנוּ, אַזִּי יִסְלַח הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גַם לָנוּ. כִּי הָא
 בְּהָא תְּלִיא. עַל-כֵּן אַל תִּקְלוּ בַּדְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי הֵם
 עֲקָרִים גְּדוֹלִים בַּחַיִּים; כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲתָנוּ סוֹבֵל
 כָּל-כִּף הַרְבֵּה יְסוּרִים וּמְרִירוֹת, וְעוֹבְרִים עָלָיו עֲנָשִׁים
 קָשִׁים וּמְרִים, דִּינִים וּמְכַאוּבִים, וְאֵינוּ יוֹדְעַ מָמָה,
 וְשׁוֹכַח כִּי הַכֹּל בָּא, מִחַמַּת שְׁהוֹצִיא אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא מִחַיָּו, וְחוֹשֵׁב שְׁהַכֹּל טָבַע, מְקַרָּה וּמְזַל, וְהַכֹּל
 נַעֲשֶׂה לְבַד, חַס וְשָׁלוֹם, שׁוֹכַח שְׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא

נמצא אתנו, עמנו ואצלנו, ואיננו יכולים לראות, לשמע, לדבר, לחשב ולנשם בלי הקדוש-ברוך-הוא, כי כל העולם כלו זה אלקות, ודומם, צומח, חי, מדבר, זהו לבוש לגבי גלוי האין סוף ברוך הוא, וכפי שאדם מבטל עצמו לגמרי אליו יתברך, כן חזיו אחרים לגמרי. לזאת, בני ובנותי היקרים! ראו לחנך את בניכם ובנותיכם מגיל קטנות במדת הדרך ארץ, שיכבדו את הבריות, ואף פעם לא יזלזלו וישפילו את אחרים; כי 'במדה שאדם מודד — בה מודדים לו' (מגלה יב:); אם אדם לועג לבריות, לבסוף יזלזלו בו, וילעגו ממנו, ויסתבך בצרות וביסורים. על-כן מה ולמה לנו צרות אלו?! הבה נתחזק ונחזור בתשובה שלמה אל הקדוש-ברוך-הוא, נתחיל להכניס את הבורא יתברך שמו לתוך תוכנו, ונדבר רק ממנו יתברך עם כל קרובי משפחתנו, שכנינו וידידינו, ועם הבנים והבנות נדבר רק אמונה, ועל-ידי-זה נמשיך על עצמנו אור הקדוש-ברוך-הוא בגלוי רב מאד, והוא יתברך ימחל לנו, ונהיה נעשים כסא לאין סוף ברוך הוא.

ב.

בני ובנותי היקרים! היסוד בחיים זהו "כבוד

כבוד הבריות

רעט

הבריות". בני-אדם צריכים לחיות ביחד באהבה גדולה, ולכבד אחד את השני. ורק בשביל זה ברא הקדוש-ברוך-הוא את העולם הזה, שבו הבריות מכבדות זו את זו; כי כל בר ישראל הוא חלק אלוך ממעל, והתכלית שירד לזה העולם — כדי שיפיר את הקדוש-ברוך-הוא מפרטי הבריא. לזאת כל יהודי שעמדו רגליו על הר סיני, וקבל את התורה, ולומד אותה, ומקיים מצוות, החוב מנח עליו לכבד את כל ברך בזה העולם. וזהו שמצינו אצל האריז"ל, שלא הרג אפלו יתוש, כי אמר, שכל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא, בראו בשביל תכלית. על אחת כמה וכמה, שאסור לזלזל בבני-אדם, יהיה מי שיהיה, עם ישראל צריכים להיות אור לגויים, להראות דגמא חיה ב"כבוד הבריות". אבל בטורם באים לכך — לכבד את הזולת, הינו גויי הארצות, עלינו לכבד קדם זה את זה, יהודים צריכים לכבד אחד את השני, כי פלנו בני הקדוש-ברוך-הוא, ואם, חס ושלום, יהודים אינם מחזיקים עצמם ביחד, אינם מכבדים זה את זה, בזה מגלים שבעוונותינו הרבים, הם רחוקים ממנו יתברך וחסדו; כי לא יארע שאדם יזלזל בבריות, אם הוא דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, לא יקרה שאדם ישפיל את הזולת, אלא אם איננו לומד תורה, ואיננו מקיים את

אֲשֶׁר לָמַד. כִּי יְהוּדֵי הַלּוֹמֵד אֶת תּוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקַיֵּם אֶת לְמוּדוֹ, הוּא זֶהִיר מְאֹד בְּ"כְבוֹד הַבְּרִיּוֹת". עַל-כֵּן כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים הָאֱמִתִּיִּים, שֶׁהָיוּ דְבוּקִים בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעָסְקוּ בַתּוֹרָה תָּמִיד, נִזְהָרוּ בְּכְבוֹד הַבְּרִיּוֹת. לְזֹאת, בָּנִי וּבָנוֹתֵי הַיְקָרִים! הִסּוּד בִּיְהוּדוּת — "כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת", לְכַבֵּד כָּל בְּרִיָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, יִהְיֶה אִיךָ שְׂיֵהְיֶה וְיִהְיֶה מֵה שְׂיֵהְיֶה. וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְכַבֵּד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן חֵלֶק אֱלֹהִים מִמַּעַל. וּבְזֶה שְׂמִיכְבָּדִים יְהוּדֵי, בְּזֶה מְכַבְּדִים אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֶרֶךְ כָּלֵל, כְּשִׂיְהוּדֵי זוֹכֵה לְכַבֵּד תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שְׁלוֹמְדִים תּוֹרָה וּמְפִיְצִים תּוֹרָה, בְּזֶה מְגַלֶּה שְׂמִיכְבָּד אֶת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְאִם, חַס וְחִלְלָה, מְזַלְזָלִים בְּחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל, בְּצַדִּיקִים אֱמִתִּיִּים, הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה וּמְקַיְמִים מְצוֹת הַבוֹרָא בְּדַבְּקוֹת עֲצוּמָה, בְּסִימָן שְׂאִין לָהֶם אֱמוּנָה, וּמְזַלְזָלִים בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. לְזֹאת, בָּנִי וּבָנוֹתֵי הַיְקָרִים! הִבֵּה נָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה עַל זֹאת שְׂאָנוּ מְזַלְזָלִים בְּבְרִיּוֹת בְּכָלֵלִיּוֹת, וְעַל שְׂאָנוּ מְזַלְזָלִים בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּפָרְטִיּוֹת, וְעַל שְׂאָנוּ מְזַלְזָלִים בְּחֲכָמֵי הַתּוֹרָה בְּפָרְטֵי פָרְטִיּוֹת. וּבְזֶה שְׂנָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל הַזְלוּל שְׂנִכְנַס בָּנוּ כְּלָפִי הַזְלוּלָת, בְּזֶה נִזְכָּה לְכַבֵּד, כְּבִיכּוֹל, אֶת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שְׂנִזְכָּה לְהַפִּיר שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְלֵא כָּל

הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא פֹה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלָנוּ, כִּי אֵין בְּלִעְדֵי יִתְבָּרַךְ כָּלֵל; וְזוֹ עֲבוּדָה שְׂאֵדָם צָרִיךְ לַעֲבֹד עַל עֲצָמוֹ יָמִים וְשָׁנִים, שֶׁיִּרְגִישׁ שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא פֹה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְכִשְׁמַגִּיעַ לְהַפְרָה זֹו, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, כָּל חַיָּו מְשִׁתַּנֵּים לְגַמְרֵי. הוּא מְדַבֵּר תָּמִיד אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כָּל אֲשֶׁר מַעִיק עָלָיו וְכוֹאֵב לוֹ, יֵשׁ לוֹ כְּתֹבֶת אֶל מִי לְפָנוֹת — אֶל הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּפָרְטֵי פָרְטֵיּוֹת, כִּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא פֹה. וּבְרָגַע שְׂאֵדָם מְבַקֵּשׁ מִמָּנוּ יִתְבָּרַךְ כָּל צָרְכָיו, עַל-יְדֵי-זֶה נִפְתָּח לוֹ הַמַּח, הַלֵּב וְהַדַּעַת, וּמִתְחִיל לִרְאוֹת וּלְהִרְגִישׁ וּלְהִבִּין רוּחָנִיּוֹת אֱלֹקוֹת. וּמִתְחִיל לִרְאוֹת שֶׁהַכֹּל אֱלֹקוֹת וְאֱלֹקוֹת הַכֹּל, וּמִתְחִיל לְכַבֵּד תְּלַמְדֵי-חֲכָמִים שְׁלוֹמְדִים תּוֹרָה וּדְבוּקִים בַּתּוֹרָה. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן יד): כְּפִי הַכְּבוֹד שֶׁמְכַבְּדִים אֶת יְרֵאֵי הַשֵּׁם, כֵּן מְכַבְּדִים אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. כִּי יְרֵאֵי הַשֵּׁם הֵם אֲשֶׁר לוֹמְדִים אֶת הַתּוֹרָה וּמְקִיְמִים אֶת הַמִּצְוֹת, וְאִם יֵשׁ לְאָדָם כְּבוֹד תְּלַמְדֵי חֲכָמִים, וּמְכַבֵּד לוֹמְדֵי תּוֹרָה, סִימָן שֶׁמְכַבֵּד גַּם אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְכֹאֲשֶׁר אָדָם מְרַגֵּיל עֲצָמוֹ לְכַבֵּד תְּלַמְדֵי חֲכָמִים, הַצַּדִּיקִים הָאֱמֵתִיִּים, אֲזִי נִתְרַחֵב לוֹ הַלֵּב וְהַדַּעַת, הַמַּח וְהַשֶּׁכֶל,

שמתחיל להבין ולהשכיל, שכל יהודי גם-כן חלק אלוך ממעל, ומכבדו ומיקרו. וככל שנכנסת בו יותר אלקות, שפרגיש שהשם יתברך ברא את כל העולם כלו, אזי מתחיל לכבד, להבדיל, את אמות העולם. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים על רבי יוחנן בן זכאי (ברכות יז.): מעולם לא הקדימו אדם שלום, אפלו נכרי בשוק; פי ברגע שראה ברעה של הבורא יתברך שמו, תקף הקדימה בשלום; ולזה זוכים על-ידי תקף האמונה, שאדם מאמין באין סוף ברוך הוא, שהקדוש-ברוך-הוא נמצא פה. וזה היסוד ביהדות, שאדם צריך לכבד את הזולת. ומה אנו רואים? שהסמ"ך-מ"ם וגנדא דילה עושים פרודים בין נשמות ישראל, ונוכחים ברחבי העולם, שאמות הורגות זו את זו, עד שדבר זה נכנס גם בנו — על-ידי הערב-רב, שיש קנאה ושאנאה בין יהודים, ואחד מביש את השני, אחד מדבר על חברו, אשר זה הגורם לכל הצרות והגלות. ואם אין די בזאת, מבזים תלמידי-חכמים, אשר משם נמשכים כל הצרות והיסורים שעוברים על כלל נשמות ישראל, כמאמרם ז"ל (שבת קיט:): לא תרבה ירושלים, אלא בשביל שבזו בה תלמידי חכמים. ואם לא די בזה, אזי נעדר גם השלום בבית, האשה אינה מכבדת את בעלה, והבעל אינו מכבד את

אֲשֶׁתוֹ, וְאִין כְּבוֹד אָב וָאִם. וּמַחֲמַת זֹאת סוֹכְלִים אֶת כָּל הַסֵּבֶל. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! אִם אָנוּ רוֹצִים לְהַרְגִישׁ טַעַם בְּחַיִּים, עָלִינוּ לְשֵׁנוֹת אֶת כָּל גִּישָׁתָנוּ לְזוּלַת. אִם נִכְנִיס בְּעֶצְמָנוּ אֶת הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, נַחֲיָה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, נִסְתַּכֵּל עָלָיו יִתְבָּרַךְ, נִדְבָר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כָּל הַסְתַּכְלוּתָנוּ בְּזֵה הָעוֹלָם תִּשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי, נִרְצָה רַק אֶת הַטוֹב שֶׁל הַזּוּלַת. לְזֹאת תִּדְעוּ, שֶׁ"כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת" זֶהוּ יְסוּד הַיְהוּדוּת, וְלִהְפֹךְ — הַיְסוּד אֲצֵל הַסֵּמ"ך-מ"ם וְגַנְדָא דִּילָהּ, אֲצֵל הָעֶרְב-רַב, זֶהוּ רַק פְּרוּדִים, 'הַפְּרָד וּמִשְׁל'. כִּיצַד הֵם מוֹשְׁלִים? עַל-יְדֵי שְׁגוֹרְמִים פְּרוּד בֵּין נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶהוּ דוֹר הַפְּלָגָה, עוֹשִׂים פְּלָגִים בְּעַם, הָעֶקֶר לְהִרְחִיקָם מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. כִּי כְּשֵׁי"ש "כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת" וְאַחוּד, אֶהְבֶּה וְאַחֲוָה, אִז הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹשֵׁל בָּנוּ, וְשׁוֹרָה בֵּינֵינוּ. וּמִפְּאֵת שֶׁהָעֶרְב-רַב אֵינָם רוֹצִים שֶׁשְׂכִינַת עִזּוֹ יִתְבָּרַךְ תִּשְׁרָה בֵּינֵינוּ, עַל-כֵּן מְסִיתִים וּמְדִיחִים יוֹמָם וְלַיְלָה נֶגְדַת חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל, נֶגְדַת שׁוּמְרֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת, כִּי הוֹלֵךְ לָהֶם בְּחַיִּים, שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לֹא יִהְיֶה בֵּינֵינוּ, בַּר מִינָן, וְרוֹצִים לְסַלֵּק אֶת הַשְּׂכִינָה. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עָלִינוּ לְלַחֵם אִתָּם, וְאִיךָ? עַל-יְדֵי שְׂנֵכֶבֶד אֶת הַבְּרִיּוֹת, נִיָּקֵר אֶת הַזּוּלַת, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשִׁיךְ אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בֵּינֵינוּ, כִּי אֵין הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹרָה אֶלָּא בַּמָּקוֹם

אחדות ואהבה. וככל שנכבד תלמידי חכמים, לומדי תורה, הוא יתברך ישרה בנו, וככל שהוא יתברך ישרה בנו, כך נאהב את כל יהודי ויהודי, ונמשיך את האהבה גם על כל העולם כולו. הלואי והלואי שנזכה לפקח עינים, ונתחיל להתבונן על רוחניות חיות אלקות שיש בכל דבר, ועל-ידי-זה נזכה ל"כבוד הבריות" בשלמות בתכלית השלמות.

ג.

בני ובנותי היקרים! עליכם לזכור, אשר תכלית הבריאָה היתה רק, כדי שנזכה להפירו יתברך מכל פרט ופרט מפרטי הבריאָה, וזה נעשה על-ידי שאדם זוכה להתבונן היטב ביפי הבריאָה. והדבר הראשון שביפי הבריאָה הוא — בריותיו יתברך, שאדם צריך לכבד את הבריות. ויזכור היטב, אשר אין בלעדיו יתברך כלל, ודבר גדול ודבר קטן לא נעשה מעצמו, אלא בהשגחת המאציל העליון, יתברך וישתבח שמו לנצח, וככל שאדם יכבד את הבריות, ויתבונן היטב על אלקותו יתברך, המחיה והמהנה את כל אדם, אז יזכה גם לשמע כרוזין דלעילא, ויקשר את כל הדבורים של כל בני-אדם אליו יתברך. כי הוא יתברך מצמצם עצמו מאין סוף עד אין תכלית, לקרב את כל

בר ישראל אליו (לקויטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נד); והאדם
 צריך להבין את הרמזים שהקדוש-ברוך-הוא מרמז
 לו; כי באמת מכל הדברים צועק כבוד השם יתברך,
 וקורא את האדם להתקרב אליו יתברך, כמוכא בדברי
 רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן נב); ואם היה לאדם שכל
 אמת ודעת נבונה, והיה מדבק עצמו תמיד באין סוף
 ברוך הוא, אזי היה שומע הפנימיות מה שבני-אדם
 מדברים, והיה מוציא רמזים מדבוריהם, והיה מבין
 רזין ורזי דרזין מסתרי נסתרות הבריאה; כי באמת
 הוא יתברך מלביש עצמו כביכול בכל פרט מפרטי
 הבריאה, וכלם קוראים את האדם לחזור אליו יתברך,
 אך האדם סומא, חרש ואלם, אינו רואה ואינו שומע
 ואינו מדבר אלקות, ובשביל זה עובר עליו מה
 שעובר, לא-כן גדולי מבחרי הצדיקים כל-כך דבוקים
 בו יתברך, עד שכל מה שרואים הם רואים אלקותו
 יתברך המלבש בדומם, צומח, חי, מדבר, וכל מה
 ששומעים, הם שומעים את הקול הפנימי של
 הבריאה, והם מצרפים צרופי ספורים מה שבני-אדם
 מספרים, ומתגלה לפניהם רזין ורזי דרזין מסתרי
 נסתרות הבריאה, וכן כל מה שהם מדברים, הכל אלו
 תפלות שמתפללים אליו יתברך בהתלבשות, שיחות
 וספורים, כמוכא בדברי רבנו ז"ל (לקויטי-מוהר"ן, חלק א',

סימן ה'), אֲשֶׁר לְאַחַר גְּזֵר־דִּין הַצְּדִיקִים מְלַבֵּשִׁים אֶת
הַתְּפִלוֹת בְּמֵאמָרִים וּבְשִׁיחוֹת, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא מַעֲלֶה
עַל דַּעְתָּהּ מַעֲלַת וּגְדֻלַּת הַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלֶה
נּוֹרָאָה וְנִפְלְאוֹהָ, עַד שֶׁכָּל כָּלָם הֵם דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ,
וְאִדְרָבָה! דִּיקָא אוֹתָם מְבַזֵּין וּמְחַרְפִּין וּמוֹזְזִלִים בָּהֶם.
לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלִיכֶם לְמַסֵּר אֶת נַפְשְׁכֶם
לְכַבֵּד אֶת כָּל הַצְּדִיקִים וְהַחֲכָמִים, וְכִךְ תִּחַנְכוּ אֶת
בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם, שֶׁלֹּא יִדְבְּרוּ עַל שׁוּם צְדִיק וְחָכָם
שֵׁישׁ לוֹ יַעֲדָה קְדוּשָׁה, כִּי בְּרַגַע שְׁמַתִּירִים לְדַבֵּר עַל זֶה
וְעַל זֶה, כְּכֹר נּוֹפְלִים לְעַמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְכוּפְרִים
רַחֲמָנָא לְצִלָּן, אַחֲר־כֵּן בּוֹ יִתְבָּרֵךְ; כִּי בְּאַמַּת אֵין שׁוּם
מְצִיאֹת בְּלַעֲדֵיו יִתְבָּרֵךְ כָּלֵל, וְדַבֵּר גְּדוֹל וְדַבֵּר קָטָן לֹא
נַעֲשֶׂה מַעֲצָמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגַּחַת הַמֵּאֲצִיל הָעֲלִיּוֹן, וְכִכֵּל
שֶׁהָאָדָם מְכַנֵּס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלוֹ, כְּמוֹ-כֵן נִמְשָׁךְ
עָלָיו אֹר וְזִיו וְחַיּוֹת וְדַבְּקוֹת בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְכְמוֹ-כֵן
מִתְחִיל לְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת, אֲשֶׁר הֵם נִבְרָאִים מִמֶּנּוּ
יִתְבָּרֵךְ, וּמְכַל שְׁכֵן שְׁמִכְבֵּד אֶת כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם
בְּנֵי הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא, וּמְכַל שְׁכֵן וְכָל שְׁכֵן שְׁמִכְבֵּד
אֶת הַצְּדִיקִים וְהַחֲכָמִים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ. לְזֹאת, בְּנֵי
וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! הִבֵּה גִתְחִיל הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה מַעֲכָשׁוּ
לְכַבֵּד אֶת הַזּוּלָּת, וּלְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ תְּמִיד רַק אֶת הַטּוֹב
אֶצֶּל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְלֹא נִבְזֶה אֶת שׁוּם בְּרִיָּה

שבעולם, וכך נחנף את ילדינו, על-ידי-זה נהיה כלים
 להמשיך בהם את שכינת עזו יתברך המאירה בכל
 העולם פלו, כמו שכתוב (יחזקאל מג, ב): "והארץ האירה
 מכבודו"; אשר אין עוד נעם וזיו וחיות ודבקות יותר
 מזה שהאדם זוכה להשיג רוחניות אלקות מתוך
 הבריאה. ולכן, בני ובנותי היקרים! הרגילו עצמכם
 רק לברח אליו יתברך, ואל תרוצו אחרי ההבל, אחרי
 בני-אדם, כי מה שאתם צריכים יבוא אליכם, ומה
 שאינכם צריכים, ממילא לא יבוא אליכם, ועל-כן מה
 ולמה לכם להיות כל-כך סקרניים לידע מה שקורה
 אצל אחרים, הדביקו עצמכם רק בו יתברך, ולא יהיה
 אכפת לכם שום דבר, רק להמשיך עצמכם תמיד אליו
 יתברך, ואז יאיר עליכם מלך הכבוד בעצמו בגלוי רב
 מאד, ולא תרצו שום רצון אחר מבלעדי רצונו יתברך,
 ותהיו הכי מאשרים בחייכם, ותכבדו את הבריות,
 לא-כן אם תנתקו עצמכם, חס ושלום, ממנו יתברך,
 אז תסבלו גיהנום עוד בזה העולם; כי תלכו נע ונד,
 רחמנא לצלן, ותמיד תרצו לדעת מה קורה אצל
 אחרים, וילך לכם שלא כסדר, ויהיו חייכם מרים
 ממנות, רחמנא לצלן, ותמיד תהיו במריבות עם
 זולתכם. לזאת, בני ובנותי היקרים! ראו לחזור
 בתשובה שלמה, ותתחילו לדבר עמו יתברך כאשר

יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ בְּתַמִּימוֹת וּבְכַפְשֵׁיטוֹת גְּמוּרָה, וְלֹא
 תִּרְצוּ שׁוֹם רְצוֹן אַחֵר, רַק אֶת רְצוֹנוֹ יִתְּבַרֵךְ, וְתִדְבְּקוּ
 עֲצָמְכֶם בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְאִזּוּ דִּיקָא תִּתְחִילוּ לְחִיוֹת
 חַיִּים עֲרָבִים וּמְתַקִּים, וְתִרְגְּשׁוּ עוֹלָם הַבָּא בְּעוֹלָם
 הַזֶּה; אֲשֶׁרֵי מִי שְׁאִינוֹ מְטַעֵה עֲצָמוֹ, וּמְקַיֵּם אֶת כָּל זֶה,
 וְאִזּוּ טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!